

Faktoj – argumentoj. Ofte ni estas en situacio, kiam mankas faktoj por argumentado dum diskutoj kaj pledoj pri esperantismo. Jen kelkaj faktoj el la letero, kiun sendis nia konata samideano K.P. en sia letero al nia prezidanto Havel, kiam li malakceptis la rolon de la alprotektanto dum planata UKo 92 en Prago, jubilea jaro de Komenius. „Mian atenton kaptis via esejo „Politiko kaj konscienco“, kie vi skribas: „Antaŭ ni staras baza tasko: fronti vigle atente, pripense, tamen kun plena propra aktiveco, kontraŭ ... iracia memmovo de anonima nepersona kaj nehoma potenco de ideologoj, aparatoj, burokateco, artefaritaj lingvoj kaj politikaj sloganoj ...“ Post kelkaj vortoj vi rekomendas „kredi voĉon de sia konscienco ... ne honti pro ti, ke ni estas kapablaj de amo, amikeco, solidareco, kompatato kaj toleremo ... kiuj estas sola prava elirejo al sencoplana homa kunvivado ...“ - Jen, mi ne scias kion vi pensas per vortoj „artefaritaj lingvoj. Mi opinias, ke vi pensas per tio jenan totalecan „antilingvon“, kiu agreson dece nomis „frata helpo“, nigran nomis blanka, blankan nigra. Tamen sub tiun nocio oni ne povas envicigi Esperanton. Neniam ĝi havis ion komunan kun superpotenco, totaleco aŭ subpremo. Ĝuste renverse tuj dekomence ĝi ĉiam staris sur la hela flanko de barikado, sur tiu flanko, sur kiu vi ĉiam staris. Ĝi estis la lingvo de amo, amikeco, solidareco, kompatato kaj toleremo. Cetere ĉi tiun sigilon fiksas al ĝi eĉ ĝia kreinto L.L.Zamenhof, ku sumon da tiaj ecoj deklaris kiel „Interna ideo“. Li ĝin neniam difinis kaj ĝi fariĝis poste „spirito“ de Eo. Kaj estis ĝuste tiu alte humaneca kaj iom mistera ŝarĝo, kiu ebligis al Eo travivi ĉiujn krizojn de ĝis pli centjara ekzisto (1887). Tamen ĝuste pro sia alvoko por konscienco kaj sencohava homa solidareco, devis Eo multe pagi: ĝi estis persekutita en cara Ruslando, sufokis ĝin Hitler same kiel Stalin kaj pluaj uzurpatoroj de komunismo kaj faŝismo. Por ĉiuj totalismaj reĝimoj Eo estis „La danĝera lingvo“ (titolo de 568 paĝa libro pri subpremo de Eo de Ulrich Lins).

Fakta – argumenty. Ĉasto jsmo v situaci, kdy během diskusí o Esperantu chybí fakta pro argumentaci. Následuje několik fakt z dopisu, který poslal náš známý s-ano K.P. ve svém dopise našemu prezidentovi Havlovi, když odmítl úlohu svou osobou zaštitit plánovaný Kongres 92 v Praze, v jubilejním roce Komenského. „... Moji pozornost upoutala Vaše eseje „Politika a svědomí“, kde píšete: „Před námi je základní úkol: Bděle, rozmyslně, ale zároveň plným sebenabízením čelit ... iracionálnímu samopohybu anonymní, neosobní a nelidské moci ideologů, aparátů, byrokracií, umělých jazyků a politických hesel ...“ A o kus dále pak doporučujete „..věřit hlasu svého svědomí... nestydět se za to, že jsme schopni lásky, přátelství, solidarity, soucitu a tolerance .. což jsou .. jediná pravá východiska k smysluplné lidské pospolitosti.“ Nuže nevím, co přesně rozumíte slovy „umělé jazyky. Domnívám se, že tím míníte onen totalitní „antijazyk“, který agresivně nazýval „bratrskou pomocí“, černé vydával za bílé a bílé za černé. Ale pak pod tento pojem nelze zařadit Esperanto. Nikdy nemělo nic společného s žádnou mocí, totalitou či útlakem. Právě naopak hned od počátku stálo vždy na světlé straně barikády, na té straně, na které jste vždy stál vy. Bylo jazykem lásky, přátelství, solidarity, soucitu a tolerance. Tuto pečeť mu vtiskl ostatně i jeho tvůrce L.L.Zamenhof, který souhrn těchto vlastností označil jako „Vnitřní idea“. Nikdy ji nedefinoval a stala se pak „duší“ Esperanta. A byla to právě tato vysoce humanitní a trochu mystická náplň, která umožnila Eu všechna úskalí jeho více než stoleté existence (1887). Avšak právě pro svůj apel ke svědomí a smysluplné lidské pospolitosti, muselo Eo draze platit: bylo pronásledováno v carském Rusku, rdousil je Hitler stejně jako Stalin a další uzurpátoři komunismu a fašismu. Pro všechny totalitní režimy Eo bylo „Nebezpečný jazyk“ (titul 568stránkové knihy o útlaku Ea z pera Ulricha Linse.)

Tial logike Eo fariĝis ideala lingvo de disidentoj, kiujn kvazaŭ ĝi altirus. La unuaj esperantaj disidentoj estis jam rusoj. Ili finis siajn vivojn en ekzekutejoj kaj koncentrejoj en Siberio. E-aj renkontiĝoj ofte estis malebligataj ... La reĝimo tre bone sciis, ke Eo ne estas ludilo de literaturistoj, sed antaŭ ĉio „ideala helpo elirejo“ por verkistoj, kiuj en propra lando ne povas skribi vere. Eo estas lingvo de libereco. Kaj ne nur tio. Iam estis pordo por la lingvoj la latina. Eo estas pordo por la latina kaj pluaj mondlingvoj. Ĝi estas propedeutiko kaj enkonduko al plej internaj mekanismoj de la lingvo entute. Ĝi estas interkomprenilo de homo al homo, ĝi estas lingvo de amikeco, amo, solidareco, kompato. Kaj ĝi estas facila kaj nekomplika kiel la amo mem. Ĝi estas la lingvo po ĉiuj, kaj de edukitaj, kaj precipe de tute ordinaraj kaj simplaj homoj kaj hometoj, al kiuj por ellerno de komplikaj nacilingvoj kutime mankas tempo, okazo, eventuale talento. Tamen eĉ tiaj homoj volas interkompreniĝi kaj havi amikojn eksterlande ... Eo jam ekdelonge ne plu estas artefarita lingvo. „Artefarita“ ĝi estis eble en la jaro 1887 en siaj komencoj. Post 103 jaroj da natura evoluo kaj intensiva uzado ĝi estas viva lingvo, same kiel ĉiu alia viva lingvo. Nur ĝia evoluo, diference de aliaj lingvoj, estas detale dokumentita. En tio bazas ĝia plua valoro por lingvoscienco, respektive interlingvoscienco. Kaj tial en la jarcento de la angla ĝi ne perdiĝos. Ĝi restas la lingvo de homoj, de interhomaj rilatoj, lingvo de la patrujo, varmo de la hejma kameno, odoro de patruja terbulo, mesaĝo de homo al homo. Kaj per tio vole aŭ nevole ĝi fariĝas elektita instrumento de la literaturo kaj poezio, eĥo de beateco antaŭ konfuzo de lingvoj apud babilona turo, rememoro pri paradizo! Tamen por ni ĉiuj, same kiel por ceteraj mezeŭropanoj, havas Eo ankoraŭ unu dimezion. Pere de ĝi hodiaŭ ni kvazaŭ ripete travivas ĉarmon de nia nacia renezanco, tiun fantazian fakton, ke ĝuste antaŭ niaj okuloj naskiĝas io tute nova kaj tamen kvazaŭ konata: lingvo, literaturo, komunumo de homoj de la bona volo, kiuj komprenas unu la alian, komenco de nova homarismo.

Tak se stalo Esperanto logicky ideálním jazykem disidentů, které jakoby přitahovalo. Prvními disidenty byli rusové. Končili své životy na popravištích a v koncentracích na Sibiři... Esperantská setkání často byla znemožněna... Režim dobře věděl, že Esperanto není hříčkou literátů, ale především „ideálním východiskem“ pro spisovatele, kteří ve vlastní zemi nemohou psát pravdu. Esperanto je jazykem svobody. A nejen to. Kdysi branou k jazykům byla latina. Esperanto je branou k latině a dalším světovým jazykům. Je propedeutikou a úvodem do nejniternejších mechanismů jazyka vůbec. Je dorozumivacím prostředkem člověka k člověku, je jazykem přátelství, lásky, solidarity, soucitu. A je jednoduché a nekomplikované jako láska sama. Je jazykem pro všechny, jak pro učené, tak zejména i docela obyčejných prostých lidí a lidiček, kterým pro zvládnutí složitých národních řečí obvykle chybí čas, příležitost, případně nadání. Jenže i tito lidé se chtějí dorozumívát a mít přátele v cizině... Eo už dávno není umělou řečí. „Umělé“ snad bylo v roce 1887 ve svých začátcích. Po 103 letech přirozeného vývoje a intensivního užívání je jazykem živým jako každý jiný jazyk. Jen jeho vývoj, na rozdíl od jiných jazyků, je přesně zmapován. A v tom je jeho další přínos pro lingvistiku, respektive interlingvistiku. A proto ve století angličtiny se neztratí. Zůstává jazykem lidí, jazykem mezilidských vztahů, řečí domova, teplem domácího krbu, vůní rodné hroudy, poselstvím člověka člověku. A tím, chtě nechtě, stává se vyvoleným nástrojem literatury a poesie, ozvěnou blaha před zmatením jazyků u babylonské věže, vzpomínkou na ráj! Avšak pro nás všechny, stejně jako pro ostatní středoevropany, má Eo ještě jeden rozměr. S ním dnes jakoby znovu prožíváme kouzlo našeho národního obrození, ten fantastický fakt, že přímo před našima očima rodí se něco zcela nového a přece jakoby známého: jazyk, písemnictví, společenství lidí dobré vůle, kteří si navzájem rozumějí, počátek nového lidství.

